

ĮSTATYMO JUBILIEJUS

Joniškio rajono savivaldybės kalbos tvarkytojas
Justinas Jurkaitis

2010 m. sausio 31 d. sukanka 15 metų Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymui. Tais 1995 m. šis įstatymas buvo daug politinės valios reikalaujantis pareiškimas valstybinei kalbai viešajame gyvenime įtvirtinti. O koks šis įstatymas yra šiandien?

15 metų įstatymui šių laikų Lietuvoje yra daug, ypač žinant, kad įstatymas (tiksliau 2 iš 27 jo straipsnių) buvo keistas tik 1 kartą ir tai buvo dar 2002 m. (net Lietuvos Respublikos Konstitucija keista daugiau kartų). Tačiau ar toks įstatymo stabilumas rodo jo kokybę.

Valstybinė lietuvių kalbos komisija nuolat skelbia, kad Europos kalbų kontekste Lietuvos kalbos politikos padėtis iš tiesų yra gana gera. Bet yra pripažįstama, kad šiuo metu Valstybinės kalbos įstatymas neapima visų valstybės reguliuojamų kalbos vartojimo sričių, be to, įstatymu neregamentuojama reklamos kalba, nėra užsimenama apie lietuvių kalbos vartojimą informacinėse technologijose, mokslo rezultatų skelbimą lietuvių kalba, vartotojų teisę gauti informaciją lietuvių kalba apie įvežamas prekes ir panašiai. Labai svarbu ir tai, kad Administracinių teisės pažeidimų kodekse reglamentuota administracinė atsakomybė už valstybinės kalbos nevartojimą kai kuriose srityse, bet nėra atsakomybės už Valstybinės kalbos įstatymo nesilaikymą. Taigi pabrėžiama, kad Valstybinės kalbos įstatymas pasenęs ir teisės normų aiškumo ir teisinės technikos požiūriu.

2006 m. buvo parengta ir Lietuvos Respublikos Seimui pateikta nauja Valstybinės kalbos įstatymo redakcija. Kadangi įstatymas apima visą viešą valstybės gyvenimą, jo svarstymas užtruko net dvejus metus ir patobulinta įstatymo redakcija Seimui buvo pateikta 2008 m. liepos mėnesį. Įstatymas turėjo įsigaliooti 2009 m. sausio 1 d., o viena jo dalis 2010 m. sausio 1 d. Vis dėlto nei viena, nei kita neįvyko. Kada vėl bus atnaujintas jo svarstymas – gyvas svarstymas, kaip tai buvo galima jausti 2006 m., kai į šio įstatymo diskusijas, atrodo, labai aktyviai veržėsi daugelis? Tuo klausimu Seime yra pasisakęs ir šio teksto autorius (šį pasisakymą galima rasti Joniškio r. sav. interneto svetainės www.joniskis.lt meniu punkto „Veiklos kryptys“ skiltyje „Valstybinė kalba“).

Įstatymo redakcijai priimti, atrodo, trūksta tik politinės valios, bet tai stringa dėl daugybės su įstatymu susijusių interesų grupių (net pačių kalbininkų) sankirtos.

Daugeliui žinoma diskusija apie viešuosius užrašus: atseit nė viena kalbos institucija nesukontroliuoja užsienietišku užrašų veržimosi į lietuvišką erdvę. Bet mažai kas kreipia dėmesį ir ieško skirtumų tarp viešųjų užrašų ir prekių ar paslaugų ženklų.

Dar didesnė ir šiuo metu dažniausiai aptariama su Valstybinės kalbos įstatymu susijusi problema yra Lietuvos Respublikos piliečių vardų ir pavardžių rašymas dokumentuose. Šį klausimą 1999 m. sprendė netgi Konstitucinis Teismas, o 2009 m. dar kartą buvo grįžta prie šios problemos respublikos mastu ir šiuo metu ta tema gana aktyviai diskutuojama.

15 metų Valstybinės kalbos įstatymui buvo prognozuota gyvuoti daugiausiai 5 metus, bet įstatymas taip ir nepakitęs, o Lietuvos gyvenimas keičiasi dideliu tempu. Telieta palinkėti, kad valstybės dėmesys kalbai visose gyvenimo srityse būtų ne tik deklaruojamas, bet ir pabrėžiamas įstatymu.

(Redaguotas tekstas skelbtas žurnale „Gimtoji kalba“. 2010. Nr. 2. P. 29–30)